

Å½ivorad i Jelena

Publika

Å½ivorad i Jelena

O AUTORU

Sonja VeselinoviÄ†

NAJPRAVEDNIJI MEÄ•U SVETOVIMA

(Å½ivorad NedeljковиÄ†: Ovaj svet, Arhipelag, Beograd, 2009)

Nakon Å½ito je prethodnom zbirkom, Drugi neko (2005), dosegao svojevrstan vrhunac odreÄ•enog poetiÄ•kog usmerenja, ali i zapoÄ•eo njegovu problematizaciju, u svojoj novoj knjizi Å½ivorad NedeljковиÄ† pravi uoÄ•ljiv, ali ne radikalno zaokret, u poetiÄ•kom i tematsko-motivskom smislu. Minucioznost, rasuta asocijativnost i intuitivnost u izrazu lagano se svode i sleÄ•u, kao da se paÄ•nja sa virtuozne verbalne slike preusmerava na mentalnu sliku, na osobenu vizuru prosvetljenog subjekta. Tako se i prostor svakodnevice i intime nameÄ•te pesmi, ali ne kao ogoljena privatnost, no posredovano, smireno, poput dragocenog iskustva nekog drugog. No, prividna jednostavnost i prozirnost mogu zavesti samo Ä•itaoca koji pesmu Ä•ita jedanput. Ponovljenim Ä•itanjem ona nas uvlaÄ•i u svoj osobeni svet, prelomljen kroz svest krotkog Kandida, izbrazdan roditeljskim kardiogramom, zasut perjem neustraÄ•ivih ptica.

U uvodnoj pesmi, autopoetiÄ•ki naslovljenoj Ä•ŽNadmoÄ† metaforeÄ•, uoÄ•ava se jedan od dominantnih stvaralaÄ•kih postupak zbirke, a njena izdvojena pozicija ukazuje na to da fl uidno pretakanje slika stvarnosti i mentalnih slika natkriljuje Ä•itavu knjigu. Opis sukoba jastreba i crvendaÄ†a iz knjige Ptice boÄ•ja stvorenja opstaje u mislima lirskog subjekta i ukljuÄ•uje ga, naizmeniÄ•no kao plen i grabljivca. Ali stvaralaÄ•ka misao, posednuta pticama, asocijativno ipak dolazi do Ä•eve, tog drevnog simbola pesnika i pesniÄ•tva, Ä•Žizazova svim metaforama oblika i bojaÄ•. Prvi deo pesme oblikuje, dakle, putem razloÄ•ene slike, jedno razvijeno poreÄ•enje, koje svoj vrhunac doseÄ•e u drugom delu. Jer, on poÄ•inje citatom iz Ä• elijeve Ä• Ä•jeviÄ• i upravlja se ka fi guri pesnika, lakog poput crvendaÄ†a, no odvaÄ•nog da svoj posed od moÄ†nog sveta-jastreba odbrani. Ä•ŽAli stvaram i nadu, i veru/ Da mogu izaÄ†i na kraj s napasnikom/ I oterati ga lako, bez tugeÄ•, dok Ä•itav Ä•te okrÄ• neki posveÄ†enik da prouÄ•i i posvedoÄ•i silnu nadmoÄ† i zanos. Kao Å½ito se, u prvom delu pesme, asocijativni niz razvio u nekoliko koraka, tako se, u drugom delu, mentalna slika vraÄ†a njegovim stopama i, na taj naÄ•in, usloÄ•njava i osveÄ•ava poznatu, Ä•esto pesniÄ•ki rabljenu simboliku.

Mislim da nije neprikladno, povodom ove knjige koja tako neÄ•no progovara o roditeljstvu, o deÄ•jem svetu i igrama, uporediti ovaj postupak sa jednom igraÄ•kom. ReÄ• je o povrÄ•ini na kojoj se slika menja zavisno od ugla posmatranja. Te dve slike najÄ•eÄ•te imaju nekoliko zajedniÄ•kih taÄ•aka, linija ili oblika, Å½ito se naroÄ•ito primeÄ†uje pri onom Ä•ŽmeÄ•upogledu pod kojim se vidi malo od jedne i malo od druge, jednom reÄ•ju, kaos. Upravo takvim, haotičnim, pokazuje se i svet oko nas, ovaj svet, u meÄ•upogledu. MeÄ•utim, pod moÄ†nim pesniÄ•kim pogledom prizor se udvaja i obe su slike naporedo prisutne, ona poÄ•etna, poticajna, i ona zavrÄ•ina, skrivena iza nje. Poput laliÄ†evske paslike izvire NedeljковиÄ†eva mentalna slika i time zapoÄ•inje smisaona klackalica, koju Ä•te neko negde sluÄ•ajno zaustaviti za sebe. Neko kao posveÄ†eni Ä•italac.

ReÄ• je, neretko, o Ä•oveku zamiÄ•ljenom pred prizorima prirode. Tako stabla Ä•jume nalikuju olovkama uzdignutim na radnom stolu (Ä•ŽZemlja i neboÄ•), a oblaci i obronci dirkama koje sviraÄ• sa visina ozarenjem pokreÄ†e (Ä•ŽDirkaÄ•). Pejzaž mislima i lako se preoblikuje u joÄ• neÄ•ito Å½ito se moÄ•e videti, neÄ•ito moÄ•da trajnije, poput Ä•Žmisli o plavetniluÄ•. Ä•ŽLdu polje/ MoÄ•eÄ•i videti bezbroj granica./ Linija koje dele neÄ•ito od neÄ•eg./ Ili bar zamisliti moÄ•eÄ•i/ MnoÄ•tvo istovremenih nadiranja/ A vidiÄ•i tek vagone teretne./ Prugu, u travi./ Ä•Eistu izduÄ•enu misaoÄ• (Ä•ŽU istom htenjuÄ•). Sve Å½ito se vidi meÄ• trajnije odraziti u mislima, a da pri tom ne zna da je vidljivo, da je miÄ•ijeno. Prizor je bez proÄ•losti i buduÄ†nosti, ali je pesnikova misao podstaknuta, pa mu ona daruje pokretne slike Ä• predviÄ•anja, slutnje, Ä•oveku toliko svojstvene, i tumaÄ•i neÄ•ito kao sluÄ•ajnost, neÄ•ito kao Ä•udo, veÄ† prema udelu zanosu. Ä•ŽPogled zna za varku./ I ne zastane/ Nego ide dalje./ DodajuÄ†i sloj po sloj...Ä• (Ä•ŽSpajanjeÄ•).

TematizujuÄ†i roditeljstvo kao nauku o vremenu, obostrano uÄ•enje i upoznavanje sveta, NedeljковиÄ† takoÄ•e smenjuje vezane slike. Ja kao otac, ja kao dete, ili, s druge strane, ja kao otac, ja kao pesnik. Pitanje kako odjednom biti bolji Ä•ovek u zlokobnom okruÄ•enju punom iskuÄ•jenja, kako se ukrotiti naoÄ•igled naivnog deÄ•jeg lica, fi gurira kao srÄ• ovakvih pesama. Tako se u pesmi Ä•ŽSenke plamenaÄ• traga za prvobitnim sinkretizmom, za iskonskom jednostavnoÄ•Ä†u drevnog sveta. U ta vremena pevanje nije bilo sukobljeno sa roditeljstvom, niti povezano sa cigaretama i opijatima. Kako pesmu vratiti poÄ•etnom Ä•ŽizmiÄ•ljanju reÄ•i/ i Ä•aputanju mladuncuÄ•? Vreme postaje sve dragocenije u tom nastojanju da se liÄ•no saobrazi imetku koji je sve izmenio, a osobito lice sveta. Ä•ŽSvaka reÄ• koju izrekoh, pokret koji / Darovah senci, vreme koje prisvojih Ä•/ Da sve me odasvud posmatra./ OsluÄ•kuje i procenjuje./ Da produbljuje me i senÄ•iÄ• (Ä•ŽPlodoviÄ•), jasnije je ikad lirskom subjektu. Kada Ä•Žznanje o svetu iÄ•iÄ•iÄ•, otvoriÄ†e se prostor za novo uÄ•enje, Ä•istu spoznaju. Kada se u tebi razgrana grana, treba odvagnuti predstojeÄ†a znanja i neznanja, treba pokrenuti klackalicu. NaizmeniÄ•ne uloge u kojima se lirsko ja okuÄ•java Ä•esto su naglaÄ•jene dvodelnim strukturama pesama, kao u pesmi Ä•ŽPlenÄ•, gde se bdenje nad usnulim

sinom, koji sanja svoje prve snove, sna¾i seÄžanjem na sopstveno Äžebence, toplotu, zaÄžitnike. I tada san postaje najneuhvatljivija, a najtrajnija veza, dok se bdenje nad usnulim pokazuje kao suÄžitinski bedem ispred zveri.

Pesnikove slike pokreÄžu neobiÄžne taÄžke gledaÄžta. U pesmi â€žPogledâ€ž jedan grad otvara se oÄžima tvorca, Äžoveka i m perspektivama koje tek ponekad naleÄžu jedna na drugu. Grad â€žs ljubavlju graÄžen i s obiljem ljubavi ruÄženâ€ž deluje sklad Äžoveku i deÄžaku na vodi, dok pogled odgore Äžezne za neredom i neizvesnoÄžÄžtu, za nedovrÄženoÄžÄžtu, za obnovom stvorenog. U blicevima se neretko negativne slike i slutnje pesniku javljaju da odrede jedan prostor, sevnu nejasni kadrovi. â€žOd pomisli da hodam/ Po veÄž nevidljivoj krvi,/ Razboli se ovo telo,/ Iako zna da se i na straÄžnom mestu/ Postojiâ€ž (â€žMestaâ€ž). NasumiÄžno povezivanje slika prikazano je i u pesmi â€žAlkaâ€ž, u kojoj lirski subjekt takoÄž sluti svoju zavisnost nekih nevidljivih Äžrtava i sa njima silazi pod zemlju, a svest o veÄžitoj nesvrÄženosti rata, o krvoproliÄžtu koje je uvek spremno da se obnovi u kakvoj pukotini, varira se u nekoliko navrata.

Ima u zbirci Ovaj svet i nekoliko pesama koje se grade na iskustvu apsurdna i popinske usmerenosti na bukvalna znaÄžnja idioma, pa i blage ironije i nepoverenja prema tehnoloÄžskoj evoluciji koja Äžte nas sve jednog dana do detalja objasniti. Ali ipak preteÄžje jedna naivna, krotka, iskrena pozicija i zapitanost nad svetom: â€žA moÄžje biti, Gospode,/ I mora da je tako, da je ovaj svet/ Zaista najpravedniji od svih,/ Samo Äžto poezija nije stigla/ O tome da posvedoÄži,/ I sama zaglibljena u Äživom blatuâ€ž (â€žMoÄžvaraâ€ž). MeÄžutim, izvesne su joj spoznaje ipak omoguÄžene, one koje prizor pred oÄž u skrivenu lepotu. Tako se linije i ivice na autoputu pregibaju u Äžice kontrabasa, a negde, u predelu iza pogleda, Äžak i sabiraju. Pri voÄžnji, Äžuje se zvuk, iako se prsti Äžto sviraju ne vide, â€žkao da i asfaltni vrat vibrira, da sam sebe Äžupa i odva od podlogeâ€ž. Kao da sve vidljivo postoji, uzviÄženo preoblikovano, joÄž jednom, trajnije, moÄžnije, i svojim neÄžnim vibracijama pomera nam zacrtani put. I u takvom meÄžudejstvu potvrÄžuje se Ovaj svet, a pesnik nam pruÄža svoju igraÄžku da osmotrimo one podebljane, znaÄžajne linije za koje Äžemo se moÄžda uhvatiti u trenucima podela, u trenucima liÄženosti.

Autor prikaza: Sonja VeselinoviÄž

Plakat

PROÄžETAJTE JOÄž !!!

LINKOVI:

<http://www.novosti.rs/code/navigate.php?ld=12&.....0selimovic>
<http://www.blic.rs/Kultura/Vesti/176939/Priznanje-poetskoj-knjizi-Ovaj-svet>
<http://polja.eunet.rs/polja461/461-27.pdf>

Sa decembarske promocije Äživoradove knjige u Kraljevu:
http://kulturakv.blogspot.com/2009/12/blog-post_396.html
http://www.kv-biblio.org.rs/index.php?option=com_c.....p;Itemid=2